

[Jørgen Gram.]

valg. Jeg har sagt, at det blev drøftet, om man ikke i det udenrigspolitiske nævn måske i fremtiden burde have en mere løbende og indgående orientering om alt, hvad der foregår i den slags spørgsmål, som kommer for i det udenrigspolitiske nævn.

(Kort bemærkning).

Ole Bjørn Kraft: Jeg vil blot gøre den bemærkning, at det er forargeligt at høre det kommunistiske partis repræsentant tale om demokrati.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Hvis alle rettænkende demokratisk sindede mennesker i Danmark overhovedet var i stand til at føle forargelse over det ærede medlem hr. Ole Bjørn Krafts optræden, så ville de gøre det nu.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslag nr. 1

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslaget udenfor betænkningen (se foran)

forkastedes med 117 stemmer mod 6; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 2, § 1, således ændret, § 2, ændringsforslag nr. 3, § 3, således ændret, og § 4

vedtoges uden afstemning.

§ 5

forkastedes enstemmigt med 137 stemmer; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

§ 6

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

220

Formanden: I henhold til forretningsordenen går lovforslaget hermed til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til udenrigsministeren af Alsing Andersen, Erik Eriksen, Ole Bjørn Kraft, Jørgen Jørgensen (Lejre) og Viggo Starcke. („Hvilke oplysninger kan udenrigsministeren give folketinget om den udvikling, der i den sidste tid har fundet sted på det udenrigspolitiske område, herunder om de førte internationale forhandlinger?“)

Ordføreren for forespørgerne (Alsing Andersen): De 5 partier, hvis repræsentanter har stillet den foreliggende forespørgsel til den højtærede udenrigsminister, er enige i den opfattelse, at det er både nyttigt og nødvendigt fra tid til anden at få en redegørelse fra udenrigsministeren om udenrigspolitiske forhold og i givet fald føre en forhandling i forbindelse med sådanne oplysninger, som den højtærede minister kan give. Det er begrundelsen for denne forespørgsel.

Man kan sige, at tidspunktet nu måske ikke er så gunstigt. Forholdet er jo det, at situationen på meget væsentlige områder er uafklaret i øjeblikket. Men under hensyn til, at folketinget en af de nærmeste dage holder en længere pause på grund af de kommunale valg, har vi alligevel været enige om, at det vil være rigtigt nu at få en redegørelse fra udenrigsministeren og en forhandling i forbindelse hermed, og jeg skal med disse ord anmode den højtærede udenrigsminister om at svare på den forespørgsel, vi har tilladt os at stille, og som lyder:

„Hvilke oplysninger kan udenrigsministeren give folketinget om den udvikling, der i den sidste tid har fundet sted på det udenrigspolitiske område, herunder om de førte internationale forhandlinger?“

Udenrigsministeren (H. C. Hansen): Den forespørgsel, der hermed er stillet til mig,

[Udenrigsministeren.]

giver mig anledning til mere udførligt at gøre rede for en række af de problemer af udenrigspolitisk karakter, som har interesse for Danmark. På den anden side må det erkendes, som den ærede ordfører for forespørgerne bemærkede, at den storpolitiske situation for tiden er nok så flydende, og at man ikke kan trække linierne ganske klart op, i hvert fald så længe man ikke har fuldt overblik over det definitive udfald af stormagtsforhandlingerne i Berlin.

Det kan imidlertid til indledning være nyttigt at fastslå, i hvilket historisk perspektiv den aktuelle situation må anskues. Årene efter den sidste krig har været præget af international spænding, det, man har kaldt „den kolde krig“, der i visse tilfælde udviklede sig til virkelig krig, senest i Korea. De vestlige magter demobiliserede i tiden efter 1945 deres styrker, et eksempel, der ikke blev fulgt af Sovjetunionen, og den militære ulighed, der således kom til at bestå mellem øst og vest, øgede spændingen. På denne baggrund blev det politiske og militære samarbejde indenfor Atlantpagtens rammer skabt, det samarbejde, der nu har ført til, at Atlantlandene har et sådant forsvarsberedskab, at de ikke kan løbes over ende ved et uvarslet angreb. Dette samarbejde erhvervede sin styrke ikke mindst i kraft af USAs deltagelse deri. I de år, Atlantpagten har bestået, har man erstattet den militære magtesløshed, hvori Vesten befandt sig i 1949, med en begyndende ligevægtssituation.

Det er, forekommer det mig, af betydning at erindre sig denne udvikling ved en bedømmelse af den nuværende internationale situation, der forhåbentlig med rette er blevet betegnet som en begyndende afspænding. En af de vigtigste forudsætninger for, at der omsider har kunnet etableres en kontakt mellem øst og vest, er det konstruktive politiske samarbejde, som Atlantpagten har afgivet rammen for, og NATOs stadig stigende forsvarsberedskab. Hvis de demokratiske lande i Vesten ikke havde forenet deres kræfter i en periode, hvor der syntes at bestå meget håndgribelige farer for den internationale sikkerhed, havde vi næppe i dag kunnet opleve at se øst og vest forhandle på lige fod.

Året 1953 blev det år, hvor håbet om en

afspænding vandt udbredelse blandt verdens folk. I tiden efter Stalins død mente man at kunne spore en ændret indstilling i Sovjetunionen, en mildere kurs både udenrigs- og indenrigspolitisk. I sin tale ved Stalins bisættelse udtalte hr. Malenkov, at der intet problem bestod mellem øst og vest, som ikke kunne løses ved fredelige midler. Ikke mindst våbenstilstanden i Korea blev opfattet som et tegn på, at der lå realiteter bag den megen tale om afspænding; og håbet om en forhandlingsløsning af de problemer, der står øst og vest imellem, fik fornyet næring, da Sovjetunionen den 26. november 1953 erklærede sig rede til at deltage i en konference med de tre vestlige stormagter. Det var omkring årsskiftet 1953—54, som om hele verden med tilbageholdt åndedrag ventede på en sensationel afklaring af de problemer, der i årevis havde tynget os, ventede på en løsning, der skulle kunne befri os for den frygt, der har præget årene efter 1945.

Det er i dag endnu for tidligt at give den definitive karakteristik af konferencen i Berlin, men så meget er klart, at den ikke — i hvert fald ikke op til dette øjeblik — har ført til væsentlige ændringer i det verdenspolitiske billede. Jeg skal senere i denne redegørelse søge at give en fremstilling af de synspunkter, som de fire stormagter har fremsat i Berlin; her vil jeg blot fremhæve, at konferencen hidtil ikke har bragt en løsning, hverken på det store spørgsmål — spændingen mellem øst og vest — eller på de konkrete problemer, der har stået på dens dagsorden, nemlig Tyskland og Østrig.

Men hermed være ikke sagt, at udviklingen er gået i stå, endsiige er skruet tilbage. Det er i sig selv værdifuldt, at der har kunnet etableres en kontakt mellem øst og vest, og selvom problemerne ikke bliver løst i denne omgang, har konferencen dog fundet sted i en atmosfære, der har været præget af det brændende ønske, der findes blandt alle verdens folk om en fredelig bilæggelse af de udestående spørgsmål. Under disse omstændigheder står fornyede forhandlinger som den naturlige fortsættelse, hvis afklaring ikke tilvejebringes i denne runde. Og det er mig magtpåliggende at sige, at der ikke skal herske nogen tvivl om Danmarks ønsker i så henseende, og her føler

[Udenrigsministeren.]

jeg mig i fuld kontakt med alle i dette høje ting.

Men fra dansk side må vi også anlægge en realistisk vurdering af den øjeblikkelige situation. Vi må se i øjnene, at de kendsgerninger, som førte til indgåelsen af Atlantpagten og til vor deltagelse heri, stadig består, og at det ville være afgørende betænkeligt at svække det sammenhold, som Atlantpagten har været rammen for.

Vi må gøre os klart, at vi ikke letsindigt må forspilde de resultater, vi allerede har nået. Ofrene ville være bragt forgæves, hvis vi nu slog os til tåls med, at afspændingen allerede var indenfor rækkevidde. Netop fordi NATO ifølge hele sin karakter er en fredsbevarende faktor, er det dobbelt vigtigt i denne situation, hvor en afspænding måske kan tilvejebringes, at bevare det kollektive sammenhold, som er indhold i og mening med Atlantpagten.

Den tankegang, jeg her har givet udtryk for, var den, der prægede det ministermøde, som fandt sted i NATO lige før jul, og hvis vigtigste formål var at formulere NATOs opgave i den nuværende situation. Det er ikke nødvendigt, at jeg ved denne lejlighed giver en detaljeret redegørelse for, hvad der passerede på dette møde i Paris, eftersom offentligheden blev holdt fyldigt orienteret gennem pressen. Jeg vil dog gerne her gentage, hvad der blev fremhævet fra dansk side under mødet, at det vestlige forsvar ikke blot er baseret på militær, men også på økonomisk og social styrke. Det er nødvendigt, at vi indenfor NATO samarbejder også på dette område for at sikre en sund økonomisk og social struktur i vore lande.

Den umiddelbare opgave for ministermødet var at tage stilling til NATOs såkaldte årsoversigt og at fastlægge retningslinier for forsvarssamarbejdet fremover. Man har i denne forbindelse med et, det erkender jeg, egenartet udtryk talt meget i pressen om NATOs „new look“. Man skal nu ikke heraf lade sig forlede til, at tro, at NATO har skiftet mål eller midler. Atlantpagtens mål er nu som før fredens bevarelse, og midlerne er nu som før samarbejde om skabelsen af et effektivt forsvar. Der er et andet af de slagord, der kom frem omkring ministermødet i december, der bedre illustrerer NATOs nuværende situation. Det

er udtrykket „the long haul“ — det lange træk. NATOs opgave i dag er i første række at sikre, at den tilvejebragte styrke bevares og udbygges. Vi skal ikke tænke blot på kvantiteten, men også på kvaliteten af vort forsvar, og NATO ville forfejle sit mål, hvis man for at bevare freden tilvejebragte en veritabel krigstidsøkonomi.

Der er et andet af de spørgsmål, som kom frem på ministermødet i december, som jeg gerne vil omtale ved denne lejlighed. På grundlag af den rapport, som NATOs generalsekretær, Lord Ismay, forelagde, drøftede vi på mødet NATOs informationsvirksomhed og i denne forbindelse også de tanker, der har været fremme om et nærmere samarbejde mellem NATO og de enkelte landes parlamentarikere. Der er for mig og for regeringen ingen tvivl om, at Lord Ismay har ret i, at der endnu er meget at indhente i henseende til at skabe den fornødne forståelse for, hvad det egentlig er, NATO står for. Der er utvivlsomt et behov for at give befolkningerne i de enkelte Atlantlande klar og objektiv viden om, hvad formål og mening er med den pagt, som står i centrum for de vestlige landes samarbejds politik. Det bliver jo ikke muligt i vore demokratiske lande med fuld konsekvens at gennemføre den freds- og samarbejds politik, som NATO er udtryk for, uden en folkelig tilslutning, der baserer sig på virkelig forståelse.

Jeg føler mig overbevist om, at vi i Danmark er langt fremme på dette punkt, men vi kan nå længere endnu. Og de, der på een gang skal vejlede den offentlige mening og være offentlighedens fornemste talsmænd, parlamentarikerne, bør inddrages i NATO-arbejdet i højere grad, end tilfældet hidtil har været. Det norske storting tog i sommeren 1953 initiativet til, at man indenfor NATO fik en drøftelse af mulighederne for at skabe en højere grad af kontakt mellem NATO og de enkelte landes parlamentarikere. Dette norske initiativ, som blev støttet fra dansk side, har i første omgang ført til, at rådet i begyndelsen af december 1953 vedtog en resolution, der blandt andet går ud på, at parlamentarikergrupper fra de forskellige lande kan aflægge besøg ved NATOs hovedkvarterer — ved rådet og generalsekretariatet såvel som ved de militære hovedkvarterer — for at få lejlighed

[Udenrigsministeren.]

til at følge det arbejde, der gøres i NATO, på første hånd. Der er ikke tale om at oprette et egentligt parlamentarisk organ, et parlamentarisk råd eller lignende, der er ikke tale om at oprette et nyt organ overhovedet, der skal hverken træffes beslutninger eller påtages forpligtelser. Der er simpelthen tale om rene informationsbesøg. Flere lande, for eksempel både Norge og England, har allerede haft parlamentarikerdelegationer i Paris; der har været stor tilfredshed med disse besøg, og deltagerne har efter deres egne udtalelser og beretninger haft udbytte deraf. Jeg vil gerne sige, at regeringen ser med stor sympati på tanken om sådanne besøg og håber, at også medlemmer af dette høje ting ved regeringens eller tingets formidling vil benytte sig af de muligheder, der således er skabt for at erhverve et førstehåndskendskab til NATO.

Det er en selvfølgelig sag, at Atlant-rådsmødet i december var præget af, at det fandt sted på tærsklen til stormagtskonferencen i Berlin og umiddelbart efter det vestmagtsmøde i Bermuda, der forbedrede denne konference. Det blev fra adskillige sider — også fra dansk side — understreget i Paris, at vestmagterne måtte gøre alt, hvad der var muligt, for at Berlinkonferencen kunne føre til konkrete resultater. Der er nu kun een dag tilbage i Berlin; det er — som jeg allerede har sagt — vel endnu for tidligt at give den endelige karakteristik af dette møde; men jeg skal på grundlag af det materiale, der er til min rådighed, prøve at opsummere det hidtidige forløb af konferencen.

Det centrale spørgsmål for stormagtsdrøftelserne i Berlin har været Tyskland. Det vil ikke være muligt at hidføre nogen virkelig og varig afspænding, i hvert fald ikke i denne del af verden, før det tyske problem har fundet sin løsning. Som nabo-stat til Tyskland er ikke mindst Danmark interesseret heri. Jeg vil derfor navnlig omtale dette spørgsmål, og jeg skal iøvrigt se bort fra en omtale af konferencens dagsorden, og hvad dertil knyttede sig — et punkt, hvor vestmagterne som bekendt fra starten bøjede af for hurtigt at få konstruktive drøftelser i gang.

Efter den omfangsrige meningsudveks-

ling, der har fundet sted mellem øst og vest i de senere år, var parternes principielle stilling på forhånd kendt. Vestmagternes mål kunne i korte træk siges at være: en genforening af Tyskland på grundlag af frie valg og en fastholden af det indenfor Atlantpagtens rammer tilvejebragte fælles forsvarssystem. Sovjetunionen havde også givet udtryk for ønskeligheden af en genforening af Tyskland, men genforeningen skulle ske uden forudgående afholdelse af frie valg, og det genforenede Tyskland, som nok skulle have tilladelse til at holde militære styrker, skulle neutraliseres. Endvidere har Sovjetunionens bestræbelser været rettet på at modarbejde vestmagternes Atlantpolitik og på navnlig at hindre en gennemførelse af EDC-traktaten.

Der har på konferencen været stillet tre udførligt udarbejdede forslag eller planer til en løsning af spørgsmålet om Tysklands fremtid og Europas sikkerhed, nemlig hvad der kunne kaldes Edens Tysklandsplan, Molotovs Tysklandsplan og Molotovs forslag om en europæisk sikkerhedstraktat.

Edens Tysklandsplan bygger på, at en genforening af Tyskland kun bør ske under de garantier, som ligger i en forudgående afholdelse af virkelige frie valg. Valgene skulle efter den oprindelige plan finde sted under kontrol af besættelsesmagterne, men planen blev for at imødekomme Sovjetunionen modificeret derhen, at tilsynskommissionen skulle bestå af en vesttysker, en østtysker og en neutral opmand.

Den fællestyske nationalforsamling, som skulle dannes på grundlag af de frie valg, ville som sin første opgave få udarbejdelsen af en forfatning for et forenet Tyskland. Først når forfatningen var vedtaget, skulle der dannes en fællestysk regering. Denne regering ville straks få det fulde ansvar for forhandlingerne om en fredstraktat. Nogen indskrænkning i det genforenede Tysklands adgang til at slutte traktater og forbund med andre lande skulle ikke fastsættes.

På den anden side skulle det stå et forenet Tysklands regering frit for at acceptere eller afvise rettigheder og forpligtelser på det internationale område, som tilkommer eller påhviler henholdsvis forbundsrepublikken og Tysklands Sovjetzone.

Udenrigsminister Eden har hermed fremsat en konstruktiv plan, der bygger på gen-

[Udenrigsministeren.]

nemførelsen af frie valg i hele Tyskland, et princip for genforeningsbestræbelserne, som vi tidligere her i tinget har givet vor selvfolgelige tilslutning. Det havde været lykkeligt, om øst og vest havde kunnet enes om at bruge denne plan som grundlag for reguleringen af Tysklands fremtid; men som bekendt kunne udenrigsminister Molotov ikke godkende Edens Tysklandsplan, og han har i stedet fremsat egne forslag til en ordning af det tyske spørgsmål. Molotov har således på konferencen fremsat forslag om forbedrelse af en fredskonference og om de principper, som bør lægges til grund for fredstraktaten; endvidere forslag om dannelsen af en provisorisk fællestysk regering og om fælles tyske valg. Ifølge Molotovs første forslag skulle de fire udenrigsministres stedfortrædere instrueres om at forberede en fredstraktat inden tre måneder, og inden seks måneder — senest i oktober i år — skulle en fredskonference træde sammen. Fredstraktaten skulle gå ud på en genforening og neutralisering af Tyskland, der ikke måtte indtræde i koalitioner eller militærforbund, rettet mod noget land, som havde taget del i krigen med Tyskland. Ingen politisk eller militær forpligtelse i henhold til traktater, som var afsluttet af forbundsregeringen eller Østtysklands regering før afslutning af fredstraktaten, skulle påhvile det forenede Tysklands regering. De væbnede styrker skulle begrænses til sådanne styrker, som den indre sikkerhed, det lokale grænseforsvar og antiluftskytsforsvaret måtte kræve. Endelig skulle Tyskland fritages for enhver forpligtelse til at betale efterkrigsgæld til de fire magter med undtagelse af handelsgæld.

Efter at de vestlige udenrigsministre bl.a. havde henvist til, at den russiske plan ikke omtalte frie valg, som måtte være en forudsætning for en fællestysk regering, og påpeget, at planen ville isolere Tyskland i Europa og stille landet i samme situation som efter den første verdenskrig, fremsatte Molotov sit forslag om dannelsen af en provisorisk fælles tysk regering og om afholdelse af fælles tyske valg. Ifølge dette forslag skulle der dannes en fællestysk regering af den tyske demokratiske republik og forbundsrepublikkens parlamenter under del-

tagelse af demokratiske organisationer. Denne provisoriske fællesregering skulle forberede og gennemføre valg. Før valgenes gennemførelse skulle de fire vestmagter trække deres tropper tilbage med undtagelse af begrænsede kontingenter. Tysk indtræden i koalitioner eller militære forbund, som var rettet mod en magt, der med egne stridskræfter havde deltaget i krigen mod det nazistiske Tyskland, skulle ikke være tilladt.

I sin forelæggelsestale udtalte Molotov, at efter de erfaringer, der var gjort med Tyskland, kunne det ikke siges, at Edens plan sikrede, at der efter de dør omtalte frie valg ville opstå en demokratisk og fredselkende stat. Fra russisk side kunne det synspunkt ikke anerkendes, at man ikke skulle bekymre sig om, hvorledes valgene faldt ud. Edenplanen viste heller ikke tilstrækkelig tillid til de tyske demokratiske kræfter, mente Molotov. Det var en alvorlig mangel ved den, at den forudsatte fremmed kontrol ved valgene i stedet for at overlade disses forberedelse og udførelse til tyskerne selv.

De foreslåede bestemmelser følger linien i de tidligere sovjetrussiske noter og udtalelser om Tysklands fremtid. En række betingelser er skarpt optrukket: en sammensmeltning af de nuværende regeringer i øst- og vestzonen uden frie valg, et forbud mod, at Tyskland slutter sig til det europæiske forsvarssystem eller Atlantpagten, rustningsbegrænsninger og antagelse af den nuværende grænse til Polen. Rettighederne skitseres uskarpt: det tyske folk skal garanteres grundlæggende frihedsrettigheder, demokratiske partier og organisationer skal sikres fuldstændig handlefrihed, medens organisationer, der er fjendtlige overfor demokratiet og fredens opretholdelse, skal forbydes.

Det kan vist ikke undgås, at man i denne forbindelse uvilkårligt lader tankerne beskæftige sig med, hvorledes det er gået i Bulgarien, Rumænien og Ungarn efter afslutningen af fredstraktaterne i februar 1947. Disse traktater fastsætter rustningsbegrænsning og indeholder bestemmelser til sikring af menneskerettighederne, ophæver diskriminerende lovgivning og forbyder organisationer, der ville nægte folket dets demokratiske rettigheder. Eksemplet skræmmer.

[Udenrigsministeren.]

Ligheden mellem teksterne fra 1947 og 1954 falder i øjnene. Ville vi også komme til at se parallellen i landenes skæbne?

Molotovs forslag er blevet afvist af de tre vestlige udenrigsministre. Disse forslag byggede, udtaltes det, bl. a. på, at det østtyske regime skulle anerkendes som et repræsentativt organ for den østtyske befolkning, at der skulle kunne tilvejebringes enighed om en så principiel ting som en valglov mellem fundamentalt forskellige systemer, at valgene skulle fuldbyrdes efter klassisk kommunistisk koncept, at enhver allieret eller neutral kontrol med valgene skulle opgives, at det på forhånd skulle forbydes Tyskland at deltage i et vestligt kollektivt sikkerhedssystem, og at hele Tyskland skulle overlades til det militariserede folkepolitiske nåde gennem besættelsestroppers tilbagetrækning.

På vestligt hold var man enig om, at disse forudsætninger var af en sådan art, at en forhandling, som tilbuddet af Molotov, om eventuelle ændringer i og tilføjelser til forslaget på forhånd måtte anses for nytteløs. Som den franske udenrigsminister, Bidault, udtrykte det: den kløft, der skiller os, forekommer mig for bred til, at der kan slås bro over den ved simple ændringer i det sovjetiske forslag.

Den amerikanske udenrigsminister, Dulles, har iøvrigt påpeget det paradoksale i, at Molotov ikke har tilstrækkelig tillid til det tyske folk til at tage risikoen for udfaldet af frie valg og dog mener, at Edenplanen ikke tilstrækkeligt tilgodeser eksistensen af demokratiske kræfter i Tyskland.

På Berlinkonferencens femtende plenarmøde fremsatte udenrigsminister Molotov en plan om en europæisk sikkerhedstraktat, som kunne indbefatte det delte Tyskland eller et genforenet Tyskland. Traktaten skulle stå åben for alle europæiske stater, være sig øststater eller veststater. USA og den kinesiske folkerepublik skulle opfordres til at sende observatører til sikkerhedssystemets organer. Medlemsstaterne skulle forpligte sig til ikke at angribe hinanden, true med magtanvendelse eller benytte deres internationale forbindelser dertil. Alle stridigheder skulle løses ad fredelig vej i overensstemmelse med FN-pagtens principper. I tilfælde af væbnet angreb på en af medlems-

staterne skulle angrebet imødegås af samtlige medlemmer. Ingen medlemsstat måtte være tilsluttet en koalition eller indgå en overenskomst, der ikke var forenelig med Europas kollektive sikkerhed. Indenfor sikkerhedsorganisationen skulle dannes en permanent militær og en permanent politisk komité. Denne sikkerhedstraktat skulle gælde i 50 år.

De fire stormagter skulle fortsætte deres bestræbelser for at opnå en fredelig løsning af Tysklandsproblemet. Men besættelsestropperne skulle i løbet af højst seks måneder trækkes tilbage fra Øst- og Vesttyskland med undtagelse af et mindre kontingent bestemt for kontrolopgaver. Dog ville besættelsesmagterne bevare retten til at sende tropper til Tyskland, Sovjetunionen til Østtyskland, vestmagterne til Vesttyskland, i tilfælde af at der nogetsteds i Tyskland skulle opstå fare for sikkerheden. Endelig skulle Øst- og Vesttyskland disponere over politienheder, der skulle opretholde den indre ro og orden og bevogte grænserne.

Forslaget bestemmelse om, at Sovjetunionen skulle kunne sende tropper til østzonen og vestmagterne til vestzonen, blot der nogetsteds i Tyskland skulle opstå fare for sikkerheden, synes jeg man må have lov til at karakterisere som en farlig bestemmelse. Tidligere begivenheder i 1953, som ikke just gav udtryk for tilfredshed hos befolkningen i Østtyskland, har vist, at der i denne del af Tyskland meget let vil kunne opstå en situation, der kunne gøre bestemmelsen aktuel. Iøvrigt ville udgangspositionerne unægtelig også være meget forskellige for Sovjetunionen på den ene side og USA og Storbritannien på den anden side. Hvor let kunne Rusland ikke placere sine tropper nær den tyske grænse? De to andre staters vej er længere, De Forenede Stater skulle endda føre tropperne over Atlanterhavet.

Vestmagternes udenrigsministre har afvist Molotovs plan, der forudsætter Europahærens bortfald og ophævelse af Atlantpagten. Vestmagternes afvisning af den sovjetiske sikkerhedsplan indebærer naturligvis ikke en principiel afvisning fra vestlig side af tanken om at befæste den europæiske sikkerhed. En styrkelse heraf har jo steds været deres tydeligt tilkendegivne formål, og deres bestræbelser i denne henseende har ingensinde været rettet mod Sovjetunionens

[Udenrigsministeren.]

sikkerhed. Nu skulle FN-pagten synes i sig selv at imødekomme Sovjetunionens ønsker om sikkerhedsgarantier, og det må i denne forbindelse erindres, at Atlantpagten udtrykkeligt henviser til De Forenede Nationers pagt og forudsætter, at sådanne defensive skridt, der tages i medfør af Atlantpagten, indberettes til De Forenede Nationers sikkerhedsråd og underordnes dets myndighed.

Men det bør ikke på forhånd afvises, at Sovjetunionen kan nære et oprigtigt ønske om at få yderligere forsikringer og garantier mod et angreb vestfra — Sovjet fremhæver her altid Tyskland. Og da Atlantpagten og det forsvarssystem, der opbygges indenfor denne pagts rammer, efter hele sit væsen er af udelukkende defensiv karakter, ville det næppe være vanskeligt at formulere et tilsagn til Sovjetunionen om, at vestmagterne ikke har til hensigt at iværksætte angreb, men at det vestlige samarbejde udelukkende tjener forsvarsojemed.

Med et delt Tyskland, et Tyskland, der lå i brændpunktet af spændingen i Europa, blev det naturligt for vestmagterne at inddrage Tyskland i planerne for Vesteuropas sikkerhed. Der har ikke foreligget ønsker om at genoplive tysk aggressionslyst i disse planer — alene Frankrigs deltagelse deri skulle være borgen nok herfor. Hvorfor skulle man dog så have gået omvejen gennem Europahæren? Her står vi ved kernen af det problem, der er blevet drøftet i Berlin. Det er beklageligt, at Sovjetregeringen ikke vil tiltræde det synspunkt, at Vesten har det samme behov for sikkerhed, som Sovjet fordrer for sig selv.

Jeg taler her i første række om forholdene, som de er på indeværende tidspunkt, henimod afslutningen af den Berlinkonference, der, som tidligere sagt, vel ikke bringer endelig klaring. En sådan endelig klaring synes end ikke at kunne tilvejebringes med hensyn til Østrig.

Vestmagternes udenrigsministre gik ind for, at traktaten om Østrig skulle underskrives allerede under Berlinkonferencen, hvilket — som fremhævet af udenrigsminister Eden — kunne tjene som bevis på, at deltagerne dog havde tilvejebragt nogen international afspænding. Molotov gik ikke

med hertil, men foreslog, at udenrigsministerens stedfortrædere fik til opgave at udarbejde det endelige traktatudkast inden tre måneder.

Molotov skitserede en række betingelser. Østrig skulle forpligte sig til ikke at indgå i nogen coalition eller noget militærforbund, som er rettet mod lande, der havde været i krig med Tyskland eller deltaget i Østrigs befrielse. Østrig måtte ikke tillade oprettelsen af udenlandske militære støttepunkter på sit territorium og ikke gøre brug af udenlandske militære rådgivere. Tilbageværetningen af stormagternes tropper skulle udskydes, indtil der var afsluttet en tysk fredstraktat for at forhindre et nyt „Anschluss“ af Østrig til Tyskland. Endelig skulle udenrigsministerens stedfortrædere også drøfte Sovjetunionens krav om, at Triestterritoriet ikke benyttes som militærbase.

Dette forslag blev af den østrigske udenrigsminister betegnet som en dyb skuffelse for den østrigske regering, og han henstillede indtrængende til udenrigsminister Molotov at trække det tilbage.

Vestmagterne foreslog herefter, at de fire udenrigsministre skulle godkende den østrigske fredstraktat i den form, hvorom stedfortræderne tidligere var blevet enige, samt tillige de artikler i traktaten, som Sovjetunionen tidligere havde foreslået, men hvorom der ikke var opnået enighed.

Udenrigsminister Molotov trak da den del af sit under Berlinkonferencen fremsatte forslag tilbage, der pålægger stedfortræderne at udarbejde traktaten inden tre måneder, men foreslog samtidig nogle tilføjelser til traktaten, der følger de på konferencen fremsatte russiske krav om, at Østrig forbliver neutralt udenfor alliancer, og at fremmede tropper forbliver i landet, indtil Tysklands fredstraktat er afsluttet.

Jeg tror, jeg kan sige, at vi i dette ting fuldt ud forstår den østrigske skuffelse over de russiske forslag. En sammenkædning af spørgsmålet om fremmede troppers forbliven i Østrig med spørgsmålet om afslutningen af en tysk fredstraktat ville — således som Berlinkonferencen er forløbet — betyde, at løsningen af det østrigske spørgsmål påny bliver udskudt på ubestemt tid.

Idet jeg vil forbeholde mig et forsøg på

[Udenrigsministeren.]

en sammenfatning tilsidst, skal jeg herefter gå over til nogle bemærkninger om De Forenede Nationers 8. plenarforsamling.

Jeg havde lejlighed til i en kortere periode selv at deltage i den danske delegations virksomhed, derunder den kontakt mellem de fire nordiske delegationer, som er et vigtigt led i vort arbejde på plenarforsamlingen. At vi i Norden på det forsvarspolitiske område er gået forskellige veje, har ikke lagt nogen hindring for det frugtbare samarbejde, som findes blandt Nordens folk på praktisk taget alle samfundslivets områder. Regeringen anser det for en af sine vigtigste udenrigspolitiske opgaver at befæste og udbygge det nordiske samarbejde. Det glæder mig iøvrigt, at udenrigsminister Halvard Lange på sin regerings vegne fornylig i stortinget har udtalt sig efter tilsvarende linier.

Plenarforsamlingen, som begyndte den 15. september 1953, udsatte sine møder den 9. december. På dette tidspunkt var samtlige punkter på dagsordenen færdigbehandlet, alene med undtagelse af Korea-spørgsmålet. Jeg skal senere omtale dette spørgsmål specielt.

Indenfor rammerne af denne almene oversigt vil det kun være muligt at berøre nogle enkelte af de mange spørgsmål, der blev drøftet af forsamlingen, men som sædvanlig vil plenarforsamlingens forhandlinger og den danske delegations indsats deri blive behandlet udførligt i en trykt beretning til folketinget.

I bedømmelsen af forsamlingens forløb er jeg enig med generalsekretær Dag Hammarskjöld, som den 17. december 1953 udtalte, at plenarforsamlingen hverken har opfyldt de forhåbninger, som mange nærede ved dens begyndelse, eller har betydet et tilbageskridt. „Det var en samling, der var præget af forsigtighed“, sagde Hammarskjöld, „en forsigtighed, som hindrede vidtgående skridt i nogen retning, men som også mildnede virkningerne af en skarp debat om flere spørgsmål, som der står bittert strid om“. Under disse forhold, som Hammarskjöld her har søgt at karakterisere, kunne forsamlingen ikke opvise afgørende politiske resultater. Derimod var tonen — selvom man heller ikke denne gang undgik ret skarpe sammenstød om flere punkter — i det store og hele præget af større moderation og mere

forhandlingsvilje end ved tidligere lejligheder. Man nåede denne gang i flere tilfælde, end det har været sædvanligt i de senere år, frem til enstemmighed eller næsten enstemmighed.

Dette gælder således det udvidede program for teknisk bistand til underudviklede lande — et punkt, som synes at samle alle medlemsstaternes interesse. For første gang har Sovjetunionen og andre østbloklande lovet økonomisk bidrag til dette programs gennemførelse. Danmarks indsats gennem vort betydelige bidrag — 3 mill. kr. i 1953 — og vor organisation af andelsseminariet på Krogerup sidste efterår blev meget velvilligt omtalt.

Hidtil er denne tekniske bistand baseret på enkeltårsbudgetter. Jeg føler mig overtydet om, at dette høje ting vil være enigt med mig, når jeg siger, at Danmark gerne medvirker til en planlægning over en 3 eller 5 års periode og gerne påtager sig sin andel af den fornødne økonomiske garanti herfor.

Med hensyn til det vigtige spørgsmål om oprettelse af internationale fonds eller andre institutioner til støtte for selve den økonomiske udvikling i de underudviklede områder blev der ganske vist ikke truffet endelige beslutninger, men vejen blev holdt åben for fortsatte forhandlinger. Den danske delegation virkede aktivt for at nå et resultat, der kunne accepteres fra alle sider.

Der vedtoges en resolution om fortsættelse af nedrustningskommissionens arbejde, 54 stemte for, ingen imod, og 5 var passive. Forsamlingen godkendte tanken om, at kommissionen for at fremme arbejdet måske kunne nedsætte et underudvalg, bestående af de særlig interesserede magter, og at dette underudvalg skulle kunne holde fortløbende møder, eventuelt rundt i forskellige lande.

I denne forbindelse er det naturligt at omtale præsident Eisenhowers tale den 8. december til plenarforsamlingen om atomspørgsmålet. Den amerikanske præsident gik her ind for atomenergiens udnyttelse til fredelige formål og foreslog med henblik herpå oprettelsen af en international atomenergiinstitution, formentlig under FNs auspicier, til hvilken de regeringer, der først og fremmest var indblandet i atomrustningen, i fællesskab burde yde bidrag af deres

[Udenrigsministeren.]

lagre af normalt uranium og spaltelige materialer.

Den sovjetrussiske regering har erklæret sig rede til at deltage i drøftelserne om en fredelig anvendelse af atomenergien og har bemyndiget sin ambassadør i Washington til at optage kontakt med den amerikanske regering om disse spørgsmål. Også i Berlin har der fundet en amerikansk-russisk kontakt sted, og man tør måske håbe, at der ud af disse drøftelser vil vokse en overensstemmelse i synspunkter, som kan udgøre et meget væsentligt bidrag til den afspænding, vi stadig håber på. Thi det er jo risikoen for, at en ny storkrig vil blive en atomkrig, der giver den nuværende spænding sit særlig uhyggelige relief — men måske ligger samtidig her spiren til et håb om, at krigsmidlernes frygtelige udvikling omsider må medføre, at ingen tør tage initiativet til en krig, af hvilken der ikke vil fremstå sejrherre, kun besejrede.

Det blev heller ikke på den 8. plenarforsamling muligt at få spørgsmålet om optagelsen af nye medlemmer løst; man måtte begrænse sig til vedtagelsen af et resolutionsforslag, der går ud på, at der skal nedsettes en komité bestående af repræsentanter fra Nederlandene, Peru og Ægypten, som skal rådslå med sikkerhedsrådet for om muligt at nå en forståelse, der vil kunne lette optagelsen af kvalificerede nye medlemmer i overensstemmelse med artikel 4 i De Forenede Nationers pagt.

Det er beklageligt, at en lang række stater som følge af uoverensstemmelser mellem stormagterne ikke har kunnet optages i FN. Blandt de stater, der således må vente på optagelse, findes lande, der i kraft af deres kulturelle traditioner burde være selvskrevne til medlemsskab i De Forenede Nationer. Vi vil fra dansk side fortsat arbejde for det princip, at alle stater, der ønsker medlemskab, og som opfylder pagtens betingelser herfor, skal optages i FN, og vi håber, at det må lykkes at tilvejebringe enighed om dette universalitetsprincip.

Af andre politiske spørgsmål er der grund til at fremhæve 3 problemer; der i høj grad har påkaldt plenarforsamlingens opmærksomhed: racespørgsmålet i Sydafrika og spørgsmålene om Tunis og Marokko.

Jeg skal ikke her ved denne lejlighed indlade mig på at gå ind på realiteten i disse spørgsmål; jeg skal kun nævne, at forsamlingens ret til at behandle disse sager påny blev bestridt under henvisning til kompetencebestemmelserne i pagtens artikel 2, stk. 7. Da kompetencespørgsmålet ofte har givet anledning til lange debatter, har vi fra dansk side, hver gang lejlighed gaves, udtalt ønske om, at forsamlingen ville indhente en vejledende udtalelse hos den internationale domstol. Denne tanke har dog desværre kun fundet tilslutning hos enkelte lande som Norge, Sverige, Canada, Holland og New Zealand.

Må jeg føje til her, at Danmark som bekendt for tiden er medlem af sikkerhedsrådet, og lad mig så få lov til ganske kort at omtale de problemer mellem Israel og de arabiske lande, som har været bragt frem for rådet.

Den første sag drejede sig om en klage, som Jordan har indgivet i anledning af, at der i oktober forrige år foretoges et væbnet angreb på en landsby, der ligger i Jordan, godt 1 km fra grænsen til Israel. Byen blev bombarderet, nogle af indbyggerne blev dræbt eller såret, og 40 huse sprængtes i luften. Efter en undersøgelse af klagen vedtog rådet at fordømme overfaldet, idet det samtidig fremhævede betydningen af, at parterne overholdt deres forpligtelser i henhold til våbenhvileoverenskomsten og sikkerhedsrådets resolutioner. Rådet anmodede tillige chefen for våbenstilstandsorganisationen om inden 3 måneder at aflægge beretning til sikkerhedsrådet og fremsætte de forslag, som han måtte finde passende.

Endvidere har Syrien klaget til sikkerhedsrådet over en af Israel ønsket ændring i Jordanflodens leje. Et resolutionsforslag, efter hvilket chefen for våbenstilstandsorganisationen anmodedes om at undersøge mu-

[Udenrigsministeren.]

lighederne for at forlige Israels og Syriens interesser, opnåede ganske vist de til vedtagelse nødvendige 7 ja-stemmer, heriblandt Danmarks, men det faldt på grund af sovjetrussisk veto.

Endelig har sikkerhedsrådet fornylig på foranledning af Israel på sin dagsorden optaget en klage mod Ægypten over de af Ægypten håndhævede restriktioner for passage gennem Suezkanalen af skibe i fart på Israel og over Ægyptens indblanding i skibsfarten på den israelske havn Elath. Behandlingen af denne sag er først lige begyndt, og jeg skal derfor indskrænke mig til at nævne den.

Jeg har gerne villet nævne disse tre spørgsmål, som har spillet en rolle i det sikkerhedsråd, hvori Danmark for øjeblikket er repræsenteret.

Jeg skal derefter sige nogle ord om begivenhederne i Korea. Den 27. juli 1953 blev våbenstilstandsftalen i Korea underskrevet. Denne begivenhed, der afsluttede krigshandlinger, som havde været i mere end 3 år, og som havde været et af de farligste elementer i den internationale situation, vakte lettelse overalt i verden, også herhjemme. Desværre er det indtil nu ikke lykkedes at få våbenstilstandsftalen afløst af en fredsordning for Korea.

De spørgsmål, som det under forhandlingerne om våbenstilstandsftalen navnlig voldte parterne vanskelighed at nå til enighed om, var krigsfangespørgsmålet og spørgsmålet om afholdelse af en politisk konference til behandling af Koreas fremtid. Også efter våbenstilstandens gennemførelse har disse to spørgsmål indtil nu været de væsentligste hindringer på vejen mod en endelig ordning af Koreaspørgsmålet.

Den ordning, det lykkedes at nå til enighed om i krigsfangespørgsmålet, sikrede, at ingen krigsfange måtte tvinges til mod sin vilje at vende tilbage til sit hjemland, men at enhver krigsfange på den anden side fik lejlighed til at udøve sin ret til at vende tilbage. Ved fastsættelsen af bestemte tidsfrister sikredes det, at krigsfangerne ikke kunne holdes tilbage på ubestemt tid.

Udvekslingen af de krigsfanger, der ønskede at vende tilbage til deres eget land, forløb i det store og hele gnidningsløst. De krigsfanger, som ikke ønskede at vende

hjem, blev overgivet til en neutral repatrieringskommission, bestående af repræsentanter for Czekoslovakiet, Indien, Polen, Schweiz og Sverige. Indien beklædte formandsposten i kommissionen, ligesom Indien stillede de til bevogtning af krigsfangerne fornødne militære styrker til rådighed. Trods alle bestræbelser fra repatrieringskommissionens side viste det sig overordentlig vanskeligt at gennemføre våbenstilstandsftalens bestemmelser.

Den 22. januar 1954 udløb den periode, i hvilken krigsfangerne i henhold til de tidsfrister, der var fastsat i våbenstilstandsftalen, kunne tilbageholdes, uden at det var lykkedes at gennemføre udvekslingen i fuldt omfang. De lande, som deltog i krigen med militære styrker på De Forenede Nationers side, var af den opfattelse, at repatrieringskommissionen herefter måtte løslade krigsfangerne og give dem civil status den 23. januar, men kommissionens indiske formand valgte i stedet at tilbagegive fangerne til FN-kommandoen inden denne dato og uden at afgive nogen erklæring om fangernes overgang til civil status. FN-kommandoen har nu sat disse fanger på fri fod.

I våbenstilstandsftalen anbefaler de militære ledere vedkommende regeringer på begge sider, at der inden 3 måneder efter, at aftalen var underskrevet og blevet effektiv, skulle afholdes en politisk konference på højere plan mellem de to parter for ved forhandling at afgøre spørgsmålene om tilbagetrækning af alle fremmede styrker fra Korea, den fredelige løsning af Koreaspørgsmålet o. lign.

De Forenede Nationers 7. plenarforsamling havde den 28. august sidste år vedtaget resolutioner, ifølge hvilke samtlige lande, der havde bidraget militært til De Forenede Nationers aktion i Korea, skulle have adgang til at deltage; Sovjetunionen skulle deltage, såfremt Kina og Nordkorea ønskede det. Først i oktober 1953 lykkedes det at få etableret indledende forhandlinger med Kina og Nordkorea i Panmunjom om tilrettelæggelsen af konferencen.

Kina og Nordkorea krævede under disse forhandlinger, at neutrale asiatiske nationer skulle deltage i konferencen. For at dette spørgsmål ikke yderligere skulle forsinke bestræbelserne for at nå til en fredsordning

[Udenrigsministeren.]

for Korea, erklærede USA sig på De Forenede Nationers vegne indforstået med, at Indien, Pakistan, Burma og Indonesien skulle indbydes til at deltage i konferencen. Derimod var det ikke muligt for parterne at blive enige om, hvorvidt Sovjetunionen, som det var ønsket af De Forenede Stater, skulle møde som stemmeberettiget og ansvarlig deltager i konferencen eller, som ønsket af Kina og Nordkorea, med neutral status — i lighed med de nævnte fire aisisatiske lande — og således uden at være bundet af de på konferencen truffne beslutninger.

Den 12. december 1953 blev forhandlingerne indtil videre afbrudt. Der gøres for tiden forsøg på at få forhandlingerne i Panmunjom genoptaget, men udsigterne til, at disse bestræbelser vil føre til et snarligt resultat, kan vist desværre ikke siges at være lyse.

Den 10. januar 1954 anmodede De Forenede Nationers 8. plenarforsamlings præsident, inderen fru Laksmi Pandit, samtlige medlemsstater om at tilkendegive, hvorvidt de var enige i, at plenarforsamlingen blev genindkaldt til møde den 9. februar 1954 med henblik på en drøftelse af Koreaspørgsmålet. Denne henvendelse blev udsendt efter anmodning af den indiske regering, og den blev begrundet med henvisning dels til Indiens særlige ansvar i krigsfangespørgsmålet, dels til ønskeligheden af at få bragt forhandlingerne om forberedelsen af den politiske konference ud af det nuværende dødvande. Indenfor De Forenede Nationer var det imidlertid en udbredt opfattelse, at en genindkaldelse af plenarforsamlingen kunne virke forstyrrende på forhandlingerne i Panmunjom, ligesom det måtte anses for at være u hensigtsmæssigt at afholde møde i plenarforsamlingen, samtidig med at stormagternes udenrigsministre mødtes til forhandling i Berlin.

Denne opfattelse delte den danske regering, og den fik regeringens tilslutning dertil fra partierne i dette høje ting. Den danske regering udtalte sig derfor imod forsamlings genindkaldelse, og denne genindkaldelse fandt ikke sted. 28 stater havde stemt imod genindkaldelsen, 22 for, medens 10 ikke afgav noget svar.

Dette betyder ikke, at det først vil være

muligt at få Koreaspørgsmålet drøftet i plenarforsamlingen, når dennes 9. samling påbegyndes i september. I henhold til plenarforsamlingens resolution af 8. december 1953 er der stadig mulighed for at sammenkalde forsamlingen, hvis udviklingen i Korea skulle gøre det påkrævet. Om det bliver tilfældet, vil først og fremmest afhænge af, om det lykkes at få genoptaget forhandlingerne i Panmunjom til forberedelse af den politiske konference, og i bekræftende fald hvorledes disse forhandlinger da vil forløbe.

Og om det lykkes at få Panmunjomforhandlingerne genoptaget, ja, det afhænger vel blandt andet af hele forholdet til Kina. Jeg undlod før under min omtale af Berlinkonferencen at komme ind på det forslag, som den sovjetrussiske udenrigsminister har fremsat om afholdelsen af en femmagtskonference med deltagelse af Pekingregeringen.

Der er heller ikke grund for mig til at sige mange ord om dette spørgsmål. Danmarks principielle stilling til det kinesiske spørgsmål er klar nok. Vi har forlængst — som et af de først lande — anerkendt regeringen i Peking, og vi er stadig principielt af den opfattelse, at Pekingregeringen også bør repræsentere Kina i FN.

Vi finder det endvidere naturligt, at en endelig overenskomst til sin tid om de globale politiske problemer kommer til at omfatte stormagten Kina. Hvad angår de umiddelbart foreliggende problemer i Asien, er der imidlertid tilrettelagt en forhandlingsprocedure, som bør følges, og det kan ej heller fra dansk side anses for rimeligt, at Kina skulle medinddrages i forhandlinger om Tysklands fremtid og Europas sikkerhed.

Må jeg så have lov til at gøre et par korte bemærkninger om et par enkelte spørgsmål, før jeg kommer til min afslutning.

Efter den omtale, jeg har givet af forhandlingerne i NATO og FN, vil det være naturligt også at nævne Europarådet. Rådets første leveår var i høj grad præget af drøftelser om, hvorvidt den ønskede nærmere forening af medlemslandene burde ske ad føderalistisk eller funktionel vej. Fra nordisk og britisk side har man stedse fastholdt, at man bør tilstræbe løsning af kon-

[Udenrigsministeren.]

krete opgaver for ad denne vej i et samarbejde på regeringsniveau at bygge det europæiske samarbejde op.

Denne opfattelse synes at være ved at trænge igennem, og de første beskedne resultater heraf manifesterer sig nu. I september 1953 trådte menneskerettighedskonventionen i kraft. I forbindelse med ministerudvalgets samling i december 1953 i Paris undertegnede en række overenskomster og konventioner af praktisk karakter, nemlig om social sikkerhed og om social og lægelig bistand, om ligestilling af eksaminer, der giver adgang til universiteter, og om indlevering af patentansøgninger.

Og man er godt på vej mod løsningen af andre praktiske problemer indenfor Europarådet. Jeg kan bl. a. nævne, at ministerudvalget har nedsat ekspertudvalg til behandling af de af forsamlingen fremsatte forslag om en konvention om gensidig behandling af statsborgere i Europarådets medlemslande og om en konvention om fredeleg bilæggelse af tvistigheder indenfor Europarådets rammer.

I forholdet mellem de nordiske lande, som jeg allerede har haft anledning til at gøre en enkelt bemærkning om, knytter den største interesse sig til det nye samarbejdsorgan, Nordisk Råd, og videreførelsen af det arbejde, der fandt sted på rådets første samling i København i februar 1953.

Blandt de konkrete spørgsmål, rådet for tiden arbejder med, skal jeg ved denne lejlighed indskrænke mig til at nævne bestræbelserne for at gennemføre yderligere lettelse i rejsesamkvetmet mellem de nordiske lande. Rådet har som bekendt allerede resultater at opvise på dette felt, og for tiden forhandles der om at søge gennemført et fælles nordisk arbejdsmarked, således at nordiske statsborgere fritages for pligten til at søge opholds- og arbejdstilladelse i de andre nordiske lande.

Under Nordisk Råds første session søgte man måske til en vis grad at undgå spørgsmål, hvorom der kunne være delte meninger, men jeg tror at kunne sige, at rådet allerede nu har vist sig at være et så værdifuldt redskab i det nordiske samarbejde, at det ikke på forhånd kan anses for nødvendigt, at man på fremtidige møder prøver at gå uden om spørgsmål af denne art. De må snarere

lægges åbent frem, således at de forskellige opfattelser kan blive klart belyst. Netop som et forum for den frie meningsudveksling mellem de nordiske parlamentarikere har rådet sin store betydning også for offentligheden i de nordiske lande. Rådets næste samling bliver i august i Oslo, og jeg nærer ikke tvivl om, regeringen nærer ikke tvivl om, at vi gennem det arbejde, der udføres, vil kunne nå betydelige praktiske resultater.

Jeg skal så endelig sige nogle ord om Sydslesvig. Det politiske problem, der i øjeblikket er mest aktuelt for de dansksindede sydslesvigere, er spørgsmålet om repræsentationen i den slesvig-holstenske landdag. Det stemmetab, danskheden led ved forbundsdagsvalget i september 1953, og som førte til, at mindretallets eneste mandat i Vesttysklands lovgivende forsamling gik tabt, synes nu også at kunne bevirke, at repræsentationen i landdagen kommer i fare. De dansksindede sydslesvigere har i øjeblikket 4 repræsentanter i landdagen, men med den 5 pct.s klausul, der for tiden findes i den slesvig-holstenske landdagsvalglov, næres der frygt for, at det ikke skal lykkes at få nogen repræsentant valgt til efteråret, når nye landdagsvalg finder sted. Fra tysk side har der ved forskellige lejligheder været givet udtryk for villighed til at ændre valgloven, men spørgsmålet er fra flere sider blevet kædet sammen med et krav om en slags „loyalitetserklæring“ fra sydslesvigerens side. Det har glædet mig at se, at der i vide tyske kredse hersker en opfattelse af, at denne sag bør løses, uden at der stilles mindretallet betingelser af nogen art.

Efter disse bemærkninger om FN, Europarådet, Nordisk Råd og Sydslesvig vil jeg gerne til afslutning sige at par ord, der ligesom knytter tråden tilbage til min redegørelse for de storpolitiske forhandlinger i Berlin.

Som jeg har sagt, er det endnu ikke muligt klart at se udgangen på forhandlingerne i Berlin. Vi ved allerede nu, at problemerne ikke bliver løst i denne omgang, og at kontakten i Berlin kun kan blive det første lille skridt på vejen hen mod den forhandlingsløsning af verdensproblemerne, som vi alle håber må komme. Til gengæld deler sikkert alle i denne sal den opfattelse, at det har været af værdi, at forhandlingerne i det hele taget er kommet i gang.

[Udenrigsministeren.]

Der kan ikke være grund for mig til i de taillor at gå ind på Vestens hidtidige Tysklandspolitik. Det forsvarssystem, som indenfor Atlantpagtens rammer er under opbygning i Vesteuropa, har en nøje sammenhæng med det tyske problem. Det skabtes til værn for freden i den usikre internationale situation, der har ikke mindst Tyskland som brændpunkt. Så længe denne spændte situation består, ville der ikke være nogen rimelighed i, at vestmagterne til ugunst for Vesten opgav den relative sikkerhed, som er blevet tilvejebragt, eller afstod fra en politik, der sigter på en fortsat konsolidering af Vestens positioner. Vor stilling til dette spørgsmål er klar nok. I betragtning af de herskende forhold i verden har vi fundet det naturligt, at det tyske folk selv kom til at yde bidrag til sit forsvar, om muligt indenfor rammerne af den såkaldte Europahær. Tankegangen bag dannelsen af Europahæren er at hindre en selvstændig tysk militarismes genopståen og udfoldelse. Dette svarer til tankegangen i tidligere udtalelser fra dansk side.

Jeg kan meget vel se, at der kan rejses en diskussion om, hvorledes vor principielle tilslutning til EDC-tanken kan forenes med det danske memorandum af 31. januar 1947 om Tysklands fremtidige ordning. Hertil er vel blot det at sige, at memorandummet af 31. januar 1947 blev skrevet kun halvandet år efter den anden verdenskrigs ophør. Sidenhen har billedet ændret sig i afgørende grad. Begivenhederne i Tjsekoslovakiet i 1948, Berlinblokaden, Koreakrigen gjorde en omvurdering nødvendig. Der er nu tale om under fuldstændigt demokratiske garantier og under fællesskabets kontrol at lade det nye Tyskland, der er ved at vokse frem, deltage i et fælles forsvarssystem. De planer, der foreligger herom, indebærer garantier mod tyske angrebskrige og mod tysk militarisme.

Vor forbindelse med de hidtidige planer om Europahæren er den enkle, at vi ved beslutningerne i Bruxelles og i Lissabon har tiltrådt samvirket mellem Europahæren og NATO, såfremt og når Europahæren, EDC, måtte blive en realitet. At spørgsmålet må have vor store interesse, fremgår af vort naboskab til Tyskland. Alligevel må det nok være berettiget at fremføre den betragt-

ning, at en afgørende ændring i Sovjetunionens politik — vel at mærke en sådan afgørende ændring, der er udtrykt i håndgribelige, praktiske resultater — også kunne medføre en revision af tanken om Europahæren. I selve det hovedsynspunkt, som Eden har fremholdt, nemlig at en på basis af absolut frie valg udgået ny regering i et genforenet Tyskland skulle stå ganske frit overfor alliancer og altså også overfor tanken om en Europahær, ligger en erkendelse af, at en ny situation måtte kræve ny vurdering af hidtidige standpunkter.

Jeg siger dette, vel vidende, at det påtænkte tyske bidrag er særdeles beskedent, nemlig 12 tyske divisioner. Jeg har tidligere anført, at udviklingen i NATO har medført, at vi nærmer os en ligevægtstilstand, men ikke desto mindre er stillingen for landstyrkernes vedkommende i dag den, at Sovjetunionen råder over 175 divisioner og de såkaldte „folkedemokratier“ over 60, altså ialt 235 divisioner; Vesteuropa har i dag 30 og ville med de 12 vesttyske divisioner nå op på 42. Sammenligningen viser, hvor stort et problem der her er tale om for den frie verden, uanset Vestens ressourcer på andre felter, og uanset at vi dog er nået så langt, at vi ikke længere står uforberedte eller forsvarsløse. Hvad der imidlertid end kan anføres, måtte det ses som en uhyre fordel og en lettelse for alle parter, om Sovjetunionens styrker blev trukket tilbage fra de nære baser i det nord- og østtyske område. Det grundlag, Sovjetunionen hidtil har opstillet for forhandlingerne, er imidlertid intet grundlag. Skal delingen af Tyskland og dermed spændingen opretholdes, må Danmark som det øvrige Vesten fortsat finde det påkrævet, at Tyskland inddrages i det fælles forsvarssystem.

Der synes i Molotovs hidtidige forslag at være indeholdt den forudsætning, at NATO skal ophøre; noget sådant er jo utænkeligt. Med afsavn og betydelig indsats har vestmagterne opbygget Atlantpagtforsvaret til defensivt formål. At øst og vest nu kan tale sammen, skyldes, som jeg har fremhævet tidligere, og som det også er sagt ved andre lejligheder, netop i særlig grad, at Atlantpagten har bragt Vestens defensive muligheder op til en sådan styrke, at Sovjetunionen nu ikke kan diktere sine betingelser, men må forhandle med partnere, som er,

[Udenrigsministeren.]

omend ikke jævnbyrdige, så dog i hvert fald ikke forsvarsløse. Denne stilling kan selvfølgelig ikke opgives, og Sovjetunionen har intet som helst antydning, såvidt jeg har kunnet se, vedrørende en opgivelse af sine alliancer og sit forsvarssystem.

Situationen i verden i dag er derfor ikke en sådan, at vi kan standse vore forsvarsanstrengelser, men vi håber, at denne dag snart må komme. Vesten har vist, at den ikke uden modstand vil lade sit demokratiske livsgrundlag løbe over ende.

Den, der opmærksomt har fulgt den sidste kongres i Sovjetunionens kommunistiske parti, vil have set, at talerne drejede sig i stor udstrækning om en forbedring af befolkningens levestandard, om øgede forsyninger af daglige behovsartikler. Om en sådan udvikling og tendens må betyde, at de uhyre kræfter, som den kommunistiske verden hidtil har anvendt på militære forberedelser, formindskes, er jeg uide af stand til at bedømme, men det forekommer mig, at man ikke kan afvise, at der ud af dette forhold opstår en nødvendighed for afspænding. Kommunismens ideologi, korstogsdrømmen om det kommunistiske verdensherredømme, lever vel fortsat, og vi bør ikke forlede os selv til at tro, at den ændres, fordi de ydre metoder afsvækkes.

Knytter vi den indre nødvendighed for en produktionsomlægning i Sovjetunionen sammen med den kendsgerning, at de nye frygtelige moderne våben, atombomben og brintbomben, i sig selv burde umuliggøre enhver fremtidig krig, har vi vel lov til at nære et fortsat håb om en varig bedring af det internationale klima. Lad mig gentage, at den tid er forbi, da en krig, hvis de nye våben kommer til anvendelse i stort omfang, kan slutte med sejrherre og besejrede; en ny krig vil efterlade en verden i ruiner og elendighed, i had og fortvivlelse. Derfor må vi have lov til, alle nationer, som intet har at opnå ved krig, som ikke ønsker at tage noget fra nogen, men ønsker alles ret til at leve deres eget liv i fredeligt samarbejde med alverdens nationer og folk, derfor må vi have lov — og også ret og pligt — til fortsat at arbejde for fredens sikring, for afspænding og forståelse, og vi må have ret og pligt til ved siden af vort aktive medarbejde i FN at bidrage til det kollektive fredsværn, der

ikke sigter mod at ødelægge andre, men udelukkende mod at bevare vor egen kulturgrund, vore frihedsideal og vor fredelige sociale og økonomiske opbygningsmulighed.

Vi vil ikke slippe troen på, at vi skal opleve en tilstand, hvor vi med tryghed og tillid kan se fremtiden i møde i en verden, hvor fred og frihed, fordrageligt samarbejde og forståelse mellem nationer og folk atter kan råde. Den verden, som Atlantdeklarationen fra krigens dage talte om, hvor menneskene på ny kan leve uden frygt for krig og frygt for nød, er det høje mål, vi tilstræber.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen om dette punkt på dagsordenen.

Man gik da til:

Første behandling af forslag til lov om forlængelse af lov om erhvervsøkonomiske foranstaltninger, vareforsyning m. v.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1927; fremsættelsen findes i tidenden sp. 3077).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Lars P. Jensen: Jeg kan indledningsvis på mit partis vegne give tilslutning til, at vareforsyningsloven forlænges for et år med de ændringer, som den højtærede minister har foreslået, og endvidere til den ændring, som den højtærede minister bebudede i sin fremsættelse, ændringen af § 15, således at vareforsyningsudvalget fremtidig får 17 medlemmer ligesom folketingsudvalgene.

Vareforsyningsloven er en rammelov, man kan vel sige det stærkere: en bemyndigelseslov, som skal sikre betalingsbalancen og en begrænsning af det indenlandske forbrug, om det skulle blive nødvendigt. Med hensyn til det sidste kan den højtærede minister i henhold til vareforsyningslovens § 5 kun indføre nye rationeringer eller slige ting enten ved lov eller med tilslutning af vareforsyningsudvalget. Vi har nu kun ganske få rationeringer tilbage: bilrationeringen og boligministeriets materialeregulering. Vi havde i 1947 20 rationeringer, i 1950 havde vi 3 rationeringer, og nu har vi een